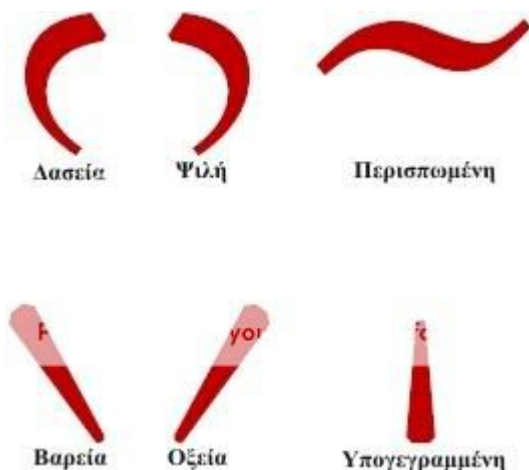

Πολυτονικό και μονοτονικό σύστημα - Ο «πόλεμος» των τόνων

Πώς δημιουργήθηκε το πολυτονικό σύστημα

Είναι γνωστό ότι οι αρχαίοι Έλληνες δεν χρησιμοποιούσαν τόνους (δες επιγραφές). Το πολυτονικό σύστημα (βαρεία, δασεία, οξεία, περισπωμένη, υπογεγραμμένη, ψιλή), δηλαδή τα τρία τονικά σημάδια και τα δύο πνεύματα επινοήθηκαν από τον Αριστοφάνη τον Βυζάντιο γύρω στα 200 π.Χ, για να βοηθήσει τους ξένους

μελετητές της αρχαίας ελληνικής γλώσσας να την διαβάζουν και να την προφέρουν σωστά, καθώς η αρχαία ελληνική προφορά ήταν μουσική και τονική, δηλαδή τα φωνήεντα προφέρονταν πολύ διαφορετικά απ' ότι προφέρονται στη γλώσσα μας. Δεν έγινε για την απόδοση της νέας (κοινής) ελληνικής γλώσσας, αλλά για τα αρχαία ελληνικά. Τα πρώτα δείγματα τέτοιων συμβόλων που σώζονται βρίσκονται σε παπύρους του 2ου αι. π.Χ. και τα κείμενα είναι ποιητικά, κυρίως διαλεκτικά ή αρχαϊκά: έχουν δηλαδή μεγάλες ιδιαιτερότητες, εμφανίζουν απόσταση από τον κοινό, πεζό λόγο και ο τονισμός είναι εξαιρετικά σημαντικός.

Ένας άλλος λόγος, για το οποίο δημιουργήθηκαν τα τονικά σημάδια, εικάζεται πως είναι η παρακμή της προφορικής παράδοσης της επικής ποίησης (που σημαίνει ότι οι ίδιοι οι Έλληνες χρειάζονταν καθοδήγηση για να προφέρουν σωστά λέξεις που δεν χρησιμοποιούσαν στην καθημερινή τους ομιλία).

Ο τονισμός της αρχαίας ελληνικής ήταν κύρια «μουσικός» (μελωδικός, προσωδιακός) και όχι δυναμικός όπως της νέας ελληνικής. Σχετιζόταν δηλαδή βασικά με το ύψος της φωνής και όχι την έντασή της. Στους κλασικούς χρόνους (και συγκεκριμένα από την εποχή του Πλάτωνα) χρησιμοποιούνται για τον τόνο οι όροι «οξύς» και «βαρύς» που αναφέρονται και στο ύψος και στην ένταση.

Δεν ξέρουμε ούτε ποια έκταση είχε η τονική ποικιλία, ούτε πότε υπερίσχυσε ο δυναμικός τονισμός του μουσικού. Ξέρουμε όμως ότι ο μουσικός τονισμός αρχίζει

να αντικαθίσταται από τον δυναμικό κατά την τελευταία περίοδο π.Χ., οπότε αρχίζει να εξαφανίζεται και η διάκριση μεταξύ μακρών και βραχέων φωνηέντων. Στην ελληνιστική περίοδο (δηλαδή μετά τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου) η προφορά της γλώσσας έχει απομακρυνθεί από αυτή της κλασικής περιόδου (5ος και 4ος αι. π.Χ.) σε βαθμό ώστε να κρίνεται απαραίτητο να συνταχθούν βοηθήματα για την ανάγνωση των αρχαίων κειμένων. Τότε λοιπόν εμφανίζονται τα πρώτα τονικά σύμβολα.

Όταν ο Χριστιανισμός εξαπλώθηκε και η διάδοση του συνδέθηκε με τα ελληνικά (μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης στα ελληνικά, επιστολές Αποστόλου Παύλου κ.λπ.), η ελληνική γλώσσα έμεινε συνυφασμένη στην Δύση με το πολυτονικό σύστημα. Οι βυζαντινοί μελετητές, γύρω στα 800-850 μ.Χ, όταν και γενικεύτηκε η χρήση των πεζών γραμμάτων (μικρογράμματη γραφή), θεώρησαν καλό να χρησιμοποιήσουν το τονικό σύστημα του Αριστοφάνη του Βυζάντιου, το οποίο όμως δεν είχε πρακτική σημασία για τα βυζαντινά και νέα ελληνικά. Οι Νεοέλληνες κληρονόμησαν το πολυτονικό σύστημα από τους Βυζαντινούς και για πολλά χρόνια, αρκετοί θεωρούν τη χρήση του επιβεβλημένη για τη σωστή γραφή της ελληνικής γλώσσας, θεωρώντας την θέμα εθνικό και γοήτρου, αγνοώντας ή αποκρύπτοντας το γεγονός ότι όχι μόνο είναι περιττό, αλλά και δαπανηρό για την απόδοση της νέας ελληνικής γλώσσας. Η σκέψη για κατάργησή του άρχισε από τα την εποχή της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού, αλλά δεν γενικεύτηκε μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα, όπου και ερχόταν αρωγός στο άλλο μείζον θέμα, την κατάργηση της καθαρεύουσας και την υιοθέτηση της δημοτικής .

Η δασεία

Από το πολύπλοκο, δύσκολο αλλά και αχρείαστο πολυτονικό σύστημα, το μόνο, ίσως, σύμβολο -εκτός από την οξεία- που είχε κάποια χρησιμότητα και πρακτική σημασία ήταν η δασεία. Η δασεία (*spiritus asper*), ένα από τα δύο πνεύματα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, ήταν τοποθετημένη σε περίπου το 5 με 10 % του συνόλου των λέξεων της αρχαίας, ελληνιστικής (κοινής), βυζαντινής, μεσαιωνικής, καθαρεύουσας, νέας και δημοτικής Ελληνικής γλώσσας, δηλώνοντας την εκβολή μικρού ποσού αέρα, μιας άχνας (τουλάχιστον στην αρχαιοελληνική ομιλία) μαζί με το συνοδευτικό ήχο του γράμματος, παρόμοιο με το λατινικό *h* (*χ*). Η δασεία έμπαινε (εκεί όπου χρειαζόταν) πάνω από όλα τα φωνήεντα (α, ε, η, ι, ο, υ, ω) και τα δίψηφα φωνήεντα ή διφθόγγους (αι, αυ, ει, ευ, ηυ, ου, υι), αλλά και (πάντοτε) πάνω από το ρ. Η πλειοψηφία των δασυνόμενων λέξεων προφερόταν με ένα ευκρινώς διακρινόμενο *h*, πράγμα το οποίο οι Ρωμαίοι δεν αγνόησαν,

συμπεριλαμβάνοντάς το στις λέξεις ελληνικής προέλευσης που ενσωμάτωσαν στη γλώσσα τους. Έτσι, αφού μέσα από τα λατινικά έχουν περάσει χιλιάδες ελληνικές λέξεις σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες, όταν αναφερόμαστε στον Άδη, στα αγγλικά θα γράψουμε Hades, ενώ όταν θα αναφερθούμε σε κάτι που έχει σχέση με το αίμα, θα χρησιμοποιήσουμε το πρόθεμα hema- ή haema-.

Το μονοτονικό σύστημα και η πορεία του

Κείμενα στα οποία διατυπώνεται το αίτημα για απλοποίηση του τονικού συστήματος μπορούμε να εντοπίσουμε ήδη από το 18ο αιώνα. Πρωτοπόρος στην κίνηση αυτή θα λέγαμε πως είναι ο Νικόλαος Φαρδύς, που το 1884 επιχειρεί σε ένα κείμενο που δημοσιεύει να απαλλάξει την καθαρεύουσα από τους τόνους και τα πνεύματα.

Σε ανάλογες κινήσεις θα προβούν ο Ισίδωρος Σκυλίτσης και ο Αλέξανδρος Πάλλης. Ειδικότερα, ο Ισίδωρος Σκυλίτσης το 1886 θα προτείνει την απάλειψη της ψιλής και της βαρείας, ενώ λίγα χρόνια αργότερα ο Α. Πάλλης θα προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα, μιας και όχι μόνο θα προτείνει, αλλά και θα εφαρμόσει στα κείμενά του την κατάργηση των τόνων και των πνευμάτων.

Το ίδιο πνεύμα, της απλοποίησης δηλαδή του ορθογραφικού και τονικού συστήματος, διακρίνει τα κείμενα και πολλών άλλων γλωσσολόγων και λογοτεχνών που από το 1884 και εξής εμφανίζονται ως θερμοί υποστηρικτές μιας τέτοιας προοπτικής. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε το γλωσσολόγο Γεώργιο Χατζιδάκι, που το 1911, αν και ένθερμος αντίπαλος του δημοτικισμού, προτείνει την απλοποίηση του τονισμού στα σχολεία. Ο Χατζιδάκις θα προχωρήσει στην πρόταση αυτή μετά από τη διαπίστωση πως η ορθογραφία και το περίπλοκο σύστημα που εφαρμοζόταν τότε στην εκπαίδευση προκαλούσαν μεγάλα προβλήματα στους μικρούς μαθητές που προσπαθούσαν να μνηθούν στην ελληνική γλώσσα.

Χαρακτηριστική περίπτωση υποστηρικτή του απλοποιημένου τονικού συστήματος αποτελεί και ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, που το 1913 προτείνει ένα ριζοσπαστικό σύστημα. Ωστόσο ο Τριανταφυλλίδης δε θα επιχειρήσει ποτέ να χρησιμοποιήσει το σύστημα αυτό στα κείμενά του.

Την υιοθέτηση του απλοποιημένου τονικού συστήματος θα υποστηρίξουν με τη σειρά τους, μέσα στα επόμενα χρόνια, και άλλοι άνθρωποι των γραμμάτων και του πνεύματος, μεταξύ αυτών οι Ε. Γιανίδης, Εμμανουήλ Κριαράς, Γ. Θεοτοκάς,

Άγγελος Τερζάκης, Βασίλης Ρώτας και πλήθος άλλων γλωσσολόγων και λογοτεχνών.

Εκτός από τους πνευματικούς ανθρώπους, το θέμα φαίνεται να απασχόλησε ιδιαίτερα και την πολιτεία, αν λάβουμε υπόψη μας τις σχετικές κινήσεις που έγιναν.

Το 1931 ο τότε υπουργός Παιδείας Γεώργιος Παπανδρέου απευθύνθηκε στις Φιλοσοφικές Σχολές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, καθώς και στην Ακαδημία Αθηνών, και τους ζήτησε να υποβάλουν κάποιες προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του ορθογραφικού και του τονικού συστήματος. Τότε ο Παπανδρέου δεν έλαβε καμία απάντηση, αν και, όπως έγινε γνωστό εκ των υστέρων, στη Φιλοσοφική Σχολή της Θεσσαλονίκης και στην Ακαδημία Αθηνών διαμορφώθηκαν κάποιες προτάσεις για το θέμα. Ωστόσο καμία από τις προτάσεις αυτές δεν υπερίσχυσε, ώστε να κατατεθεί στο υπουργείο Παιδείας και να αποτελέσει την αφετηρία για τη μεταρρύθμιση.

Το 1938, και μεσούσης της δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά, θα συγκροτηθεί από τον ίδιο το δικτάτορα μια επιτροπή, με επικεφαλής το γλωσσολόγο Μανόλη Τριανταφυλλίδη, που σκοπό είχε να συντάξει τη γραμματική της δημοτικής. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής, η επιτροπή θα προτείνει και την απλοποίηση του τονικού συστήματος, την αντικατάσταση δηλαδή του τόνου με ένα σημάδι και την κατάργηση των πνευμάτων. Ο Μεταξάς ωστόσο θα απορρίψει την πρόταση με το αιτιολογικό ότι οι θέσεις των μελών της επιτροπής έρχονταν σε αντίθεση με τις θέσεις του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου.

Τον χειμώνα του 1941-1942, που η χώρα βρισκόταν υπό φασιστική κατοχή και τα πτώματα από την πείνα γέμιζαν τους δρόμους της Αθήνας, οι καθηγητές της Φιλοσοφικής Σχολής πάσχιζαν να σώσουν το έθνος από το μονοτονικό σύστημα με «εγκληματικόν απέναντι του έθνους χαρακτήρα», που χρησιμοποίησε ο καθηγητής Ι. Κακριδής στο βιβλίο του «Ελληνική Κλασική Παιδεία» τον Νοέμβριο του 1939! Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών θυμήθηκε τότε -τη στιγμή που ο κατακτητής έσφιγγε το βρόχο στο λαιμό του ελληνικού λαού- πως από την κατάργηση των τόνων «κινδυνεύουν τα πάτρια» και το Πειθαρχικό Συμβούλιο κάλεσε τον Ι. Κακριδή σε απολογία. Μια ενέργεια που μετέθετε το ζήτημα του εθνικού κινδύνου, από τους κατακτητές και συνεργάτες τους, στον καθηγητή Ι. Κακριδή, που έκανε μια αναγεννητική προσπάθεια, ξεσήκωσε την οργή και την αγανάκτηση όλων των πνευματικών ανθρώπων. Ήταν μια «πατριωτική» ενέργεια,

που ο Μ. Τριανταφυλλίδης χαρακτήρισε «πατριωτισμό της περισπωμένης». «Η Δίκη των Τόνων», που έγινε στο όνομα της «γλωσσικής ενότητας της ελληνικής φυλής», ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 1941 και ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 1942 με την απόφαση του Πειθαρχικού Συμβουλίου της Φιλοσοφικής Σχολής για δίμηνη παύση του Ι. Κακριδή.

Η τρίτη, έμμεση, προσπάθεια της πολιτείας να διευθετήσει το θέμα του τονισμού σημειώνεται δύο μόλις χρόνια μετά τη μεταπολίτευση, το 1976, επί πρωθυπουργίας Κωνσταντίνου Καραμανλή. Ο τότε υπουργός Παιδείας Γεώργιος Ράλλης συγκρότησε μια επιτροπή στην οποία ανέθεσε την εξέταση της νέας γραμματικής. Η επιτροπή αυτή θα εξετάσει και το ζήτημα του τονισμού και μετά από ομόφωνη απόφαση θα εισηγηθεί στην ηγεσία του υπουργείου την καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος, εισήγηση που όμως θα σταματήσει μπροστά στους δισταγμούς της πολιτείας να προχωρήσει στην εφαρμογή της.

Λίγο μετά τη μεταπολίτευση, η «Καθημερινή» κυκλοφόρησε με μια κουκκίδα στη θέση πνευμάτων και τόνων, δηλαδή είχε ένα μόνο τονικό σημάδι· λέγεται ότι η αλλαγή πέρασε σχεδόν απαρατήρητη από τους αναγνώστες· ακόμα και στελέχη της εφημερίδας που είδαν το φύλλο πριν κυκλοφορήσει, δεν πρόσεξαν την καινοτομία! Η λύση αυτή, του ενός δηλ. τονικού σημαδιού στη θέση των πνευμάτων και τόνων, επεκτάθηκε προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 και σε πολλά άλλα έντυπα –ο Εμμ. Κριαράς τη χαρακτήρισε «συντηρητικό μονοτονικό», αν και ο ίδιος επέμενε τα δικά του άρθρα να τυπώνονται με το γνήσιο μονοτονικό. Πέρα από εφημερίδες, η πρωτιά στο μονοτονικό ανήκει (με βάση στοιχείων από άρθρα του Εμμ. Κριαρά), από μεν τα ιδρύματα στο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, που το είχε καθιερώσει στην αλληλογραφία του από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, ενώ από τα επιστημονικά περιοδικά την ίδια περίπου εποχή μονοτονικό εφάρμοσε το περιοδικό «Δίκη» του Κ. Μπέη.

Προς το τέλος της δεκαετίας '70, το μονοτονικό είχε εξαπλωθεί τόσο πολύ, που ο ένας στους δύο αναγνώστες εφημερίδων δεν έβλεπε πια περισπωμένες και δασείες όταν διάβαζε την εφημερίδα του, αφού έξι μεγάλες καθημερινές εφημερίδες (Βήμα, Νέα, Καθημερινή, Ελευθεροτυπία και οι δυο πρωτοπόρες θεσσαλονικιές) τυπώνονταν με τη μια ή την άλλη μορφή μονοτονικού· μάλιστα, αυτή η πολυμορφία δεν ήταν πάντοτε αρεστή· για παράδειγμα, σε κύριο άρθρο της στις 7.4.1979, σχεδόν τρία χρόνια πριν από την κατά Χριστόδουλο αποφράδα νύχτα, η εφημερίδα Καθημερινή διαπιστώνει ότι τώρα πια που εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία και άλλα έντυπα τυπώνονται με το μονοτονικό σύστημα, οφείλουν οι

αρμόδιοι να προπορευτούν και να δώσουν ένα δοκιμασμένο πρότυπο στον κόσμο που εφαρμόζει ή θα ήθελε να εφαρμόσει την τονική μεταρρύθμιση. Δηλαδή, όχι απλώς δεν είχε εφαρμοστεί καθόλου στην πράξη το μονοτονικό, όπως θέλουν να πιστέψουμε σήμερα οι «πολυτονιάται», αλλά εφαρμοζόταν πολύ και συχνά –πολύ πριν η πολιτεία δεήσει να το καθιερώσει.

Η τελευταία ανάμειξη της πολιτείας στο θέμα του τονισμού της ελληνικής γλώσσας ήταν το 1982, οπότε εισάγεται και ψηφίζεται από τη Βουλή τροπολογία που προβλέπει την καθιέρωση του μονοτονικού. Αναλυτικότερα, τον Δεκέμβριο του 1981, με πρωτοβουλία του υπουργού Παιδείας Ελευθέριου Βερυβάκη, συγκροτείται μια ειδική ομάδα εργασίας με πρόεδρο τον Εμμανουήλ Κριαρά και μέλη τους Φ. Κρακριδή, Χρ. Τσολάκη, Β. Φόρη, Δ. Τομπαΐδη, Α. Βουγιούκα, Χρ. Μιχαλά, Α. Κοτλίτσα και Αλ. Σιδέρη. Έργο της ομάδας αυτής ήταν να επεξεργαστεί και να υποβάλει μια πρόταση για τον τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε να τονίζεται η ελληνική γλώσσα. Η πρόταση που η ομάδα εργασίας διαμορφώνει υποβάλλεται τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου στο υπουργείο Παιδείας, το οποίο ταυτόχρονα ζητάει και από το ΚΕΜΕ να γνωμοδοτήσει πάνω στο θέμα του τονισμού. Το ΚΕΜΕ υιοθέτησε και πρότεινε το σύστημα που είχε μειοψηφήσει στην ομάδα εργασίας του υπουργείου Παιδείας. Τελικά, στις 12 Ιανουαρίου 1982, και κάτω από τις συνθήκες που έχουμε ήδη περιγράψει, η ελληνική Βουλή αποφάσισε την καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος, που είχε πλειοψηφήσει στην ομάδα εργασίας. Καταργούνται έτσι τα δυο πνεύματα (ψιλή και δασεία) και οι δυο από τους τρεις επίσημους τόνους, στην πραγματικότητα χρησιμοποιούνταν μόνο δυο (περισπωμένη και βαρεία λέγονταν οι τόνοι που καταργήθηκαν). Έτσι, το μόνο τονικό σημάδι παραμένει η οξεία.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως η καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος ωφελούσε οικονομικά τους εκδοτικούς οίκους, τις υπηρεσίες του κράτους και τις εφημερίδες, καθώς το κόστος για την έκδοση κειμένων, βιβλίων και εγγράφων στο μονοτονικό σύστημα ήταν πολύ μικρότερο απ' ό,τι στο πολυτονικό.

Το μονοτονικό και η γλωσσική «αναρχία»

Μετά την καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος γραφής στην εκπαίδευση και τη διοίκηση, το 1982, άρχισαν να έρχονται στο φως της δημοσιότητας κείμενα, στα οποία υποστηριζόταν ότι το μονοτονικό σύστημα δημιούργησε γλωσσική αναρχία (ακόμα και...δυσλεξία, όπως υποστηρίχτηκε αργότερα!) και ότι με την καθιέρωσή του αποκόπηκε η ελληνική γλώσσα από τις ρίζες της. Ο λόγος αυτός δημιούργησε σε αρκετούς μια αληθοφανή εντύπωση περί της μη χρησιμότητας του

μονοτονικού συστήματος στη γραπτή ελληνική γλώσσα. Τα επιχειρήματα όμως αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν σοβαρά για τους εξής λόγους: η απλοποίηση του τονικού συστήματος αφορά μόνο το γραπτό λόγο και δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να επηρεάσει τον προφορικό λόγο των Ελλήνων. Αλλά ούτε το γραπτό λόγο μπορεί να επηρεάσει, γιατί τα τονικά σημάδια του πολυτονικού δεν είχαν καμιά λειτουργική αξία· τη μόνη πιθανόν αξία που είχαν ήταν η αισθητική της ελληνικής γραφής. Και το δεύτερο επιχειρήμα στερείται σοβαρότητας, τη στιγμή που γνωρίζουμε ότι τα τονικά σημάδια δεν αποτελούσαν στοιχεία που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες στο γραπτό τους λόγο. Αυτά εφευρέθηκαν πολύ αργότερα, όπως προαναφέρθηκε, κατά την ελληνιστική περίοδο, όταν έπαψε η αρχαία ελληνική να έχει την προφορά και την προσωδία της αρχαίας ελληνικής των κλασικών χρόνων. Η συμβολή λοιπόν της κατάργησης του πολυτονικού συστήματος ήταν μόνο θετική, γιατί απάλλαξε τους μαθητές από την απομνημόνευση κανόνων, οι οποίοι ούτε παιδευτική αξία είχαν και μάλλον περιέπλεκαν τα πράγματα της γλωσσικής διδασκαλίας. Όσον αφορά τη γλωσσική αναρχία, αυτή, κι αν ακόμη δεχτούμε ότι υφίσταται, δεν μπορεί να οφείλεται στην καθιέρωση του μονοτονικού. Η αληθογνωσία λοιπόν που επιβάλλεται να έχουμε γι' αυτό το θέμα είναι πως η καθιέρωση του μονοτονικού δεν επηρέασε με κανένα τρόπο αρνητικά την ελληνική γλώσσα.

Το «κολοβό» πολυτονικό σύστημα

Μεγάλη μερίδα των πνευματικών ανθρώπων, ποιητών, συγγραφέων, εκδοτών, επιμελητών εκδόσεων, επιμένουν στην ιστορική ορθογραφία. Ενώ όμως σε γενικές γραμμές υποστηρίζεται το απαραβίαστο της ιστορικότητας του πολυτονικού, στην πράξη χρησιμοποιείται ένα πολυτονικό σύστημα «κολοβωμένο», στο οποίο έχει απαλειφθεί το τονικό σημείο της βαρείας (με διακριτό ρόλο στο τονικό σύστημα που επινόησαν οι Αλεξανδρινοί γραμματικοί). Έχει επίσης απαλειφθεί σ' αυτό η άλλοτε μακρά και άλλοτε βραχεία φύση των δίχρονων φωνηέντων (λ.χ. στο θέμα των λέξεων θεωρούνται πάντα βραχεία), εφόσον δεν υπάρχει καμμία παράσταση στον ομιλητή της ελληνικής για το πώς προφερόταν στην κλασική εποχή το βραχύ ι στη λέξη πατρίδα σε αντιδιαστολή με το μακρό ι στη σφραγίδα· από την άλλη πλευρά, η διάκριση αυτή είναι αδύνατον να επεκταθεί στις λέξεις που σχηματίστηκαν σε νεότερες εποχές, δεν υπάρχει δηλαδή τρόπος να απαντηθεί το ερώτημα εάν το ι του κρετίνος είναι βραχύ ή μακρό, για να πάρει οξεία ή περισπωμένη αντίστοιχα. Γεγονός αδιαμφισβήτητο είναι πως η κατάργηση της μακρότητας και της βραχύτητας, και η εξέλιξη της ελληνικής από γλώσσα με «μουσικό» τόνο σε γλώσσα με «δυναμικό» τόνο, είχε ήδη συντελεστεί κατά τους

πρώτους χριστιανικούς αιώνες κι ας προσπαθούν ακόμη και σήμερα ορισμένοι να καταγράψουν με εργαλεία μέτρησης μακρές και βραχείες συλλαβές στη νέα ελληνική!

Η εμμονή διατήρησης ενός κάποιου πολυτονικού συστήματος, προκειμένου να μη διασπαστεί τουλάχιστον η εικόνα της γλωσσικής μας συνέχειας, γεννά με τη σειρά της νέα μυθεύματα, που συσκοτίζουν αδιαμφισβήτητα πορίσματα της επιστήμης. Ίσως η διατύπωση ενός μη ρηξικέλευθου δημοτικιστή, του ακαδημαϊκού Πέτρου Χάρη, πως γύρω από τη μονοτονική γραφή κονταροχτυπιούνται δύο κόσμοι ξένοι μεταξύ τους, οι Έλληνες που θέλουν να φαίνονται Έλληνες και οι Έλληνες που θέλουν να είναι Έλληνες, να αναδεικνύει το γεγονός ότι αυτό που εμφανίζεται ως κρίση της ορθογραφίας είναι στην πραγματικότητα κρίση της κοινωνίας.

Πηγές

kairatos.com.gr | anistor.gr (Δημήτρης Λοίζος, καθηγητής Ιστορίας) | abnet.agrino.org (Ελένη Καραντζόλα, ερευνήτρια στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας - Σωφρόνης Χατζησαββίδης, αναπληρωτής καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης) | sarantakos.com | rizospastis.gr | media.uoa.gr (Αντωνία Φασουλιώτη) | greek-language.gr (Ελένη Αντωνοπούλου)